

ღმძ. გუჭლის პქარი

ჭეშმარიტების უღქმა

ქვემოთიუცების ათქმა

დოქ. მუჰამად აბრა

დიანეთის საქმეთა
სამმართველოს გამომცემლობა

სახალხო წიგნები

თარგმნა
თამაზ მიქელაძემ

გრაფიკა და დიზაინი
ბილალ ილკაი

საერთაშორისო საქველმოქმედო ფონდი
وقف تضامن وادع المسلمو جورجا
muslim GEORGIA ULUSLARARASI YARDIMLAŞMA VAKFI

 www.muslimgeorgia.org info@muslimgeorgia.org

 [muslim.georgia.18](https://www.facebook.com/muslim.georgia.18) [muslim.georgia.54](https://www.facebook.com/muslim.georgia.54)

 [georgiaquran](https://twitter.com/georgiaquran) [muslim_georgia](https://twitter.com/muslim_georgia)

 [muslimgeorgiaquran](https://www.instagram.com/muslimgeorgiaquran) [muslimgeorgia](https://www.instagram.com/muslimgeorgia)

„ვინ ისურვებს გაკოტრებას? ვინ ისურვებს დაკარგოს ყველაფერი, რაც გააჩნია? განა ადვილია ასეთი სტრესისა და სასოწარკვეთილების გადატანა? ერთ დღეს შუამავალმა გადაწყვიტა მისი მეგობრები ამ ყველაფერზე დაფიქრებულიყვნენ და მათ ჰკითხა: „იცით, თუ არა, ვინ არის გაკოტრებული?“ იქ მყოფთაგან ერთ-ერთმა უპასუხა: „გაკოტრებული ისაა, ვინც მთელ ქონებას დაკარგავს“. თუმცა შუამავალი ამას არ გულისხმობდა. მას სურდა მის მეგობრებს გაეგოთ, რომ ქონების და მთელი ფულის დაკარგვაზე უფრო მძიმე გაკოტრებაც არსებობდა. მისი ნაგულისხმევი გაკოტრება მატერიალურს კი არა, სულიერს უკავშირდებოდა.

შუამავალმა გააგრძელა: ჩემი მიმდევრებიდან ნამდვილად გაკოტრებულად ის ჩაითვლება, რომელიც განკითხვის დღეს მხოლოდ ნამაზით, მარხვითა

და გაცემული ზექათით მოვა, არადა ამქვეყნად ცხოვრებისას ვიღაცას შეურაცხყოფა მიაყენა, ვიღაცას ცილი დასწამა, ვიღაცის ქონება მითთვისა, ვიღაცის სისხლი დაღვარა, ვიღაცას ფიზიკურად გაუსწორდა... (მათი უფლებების აღდგენისათვის, ვისი უფლებებიც მან დაარღვია) მის მიერ ნაკეთები მადლი დაზარალებულებს გაუნაწილდებათ. თუ სამართლის აღდგენამდე მისი მადლი ამოიწურება, დაზარალებულებს ცოდვები მოესხნებათ და მას დაეწერება. ამის შემდეგ ის ჯოჯოხეთში განმწესდება“. (მუსლიმ, ბირ ვე სილა, 59)

ნა ამის უფლება?

ადამიანი დედამიწის ყველაზე ღირებული, გონიერი და ძლიერი არსებაა. მან იტვირთა ის პასუხისმგებლობა, რაც „ცამ და დედამიწამ ვერ იტვირთა“. შესაბამისად ადამიანის ცხოვრებას თან ახლავს პასუხისმგებლობა. სადაც პასუხისმგებლობაა იქ გარკვეული უფლებებიც არსებობს, რადგან უფლება და პასუხისმგებლობა ერთიმეორეს ავსებენ და ისინი ერთიმეორის მეოხებით იძენენ მნიშვნელობას.

ჩვენს ენაში უფლება და ჭეშმარიტება გაიგივებულია. ჭეშმარიტება მართალ ნათქვამს და სწორ გზას ნიშნავს. უფლება, ეს სიმართლეა, რომელიც უნდა განხორციელდეს. უფლება ადამიანის პრივილეგიაა, რომელიც კონკრეტულ სიტუაციაში მას უპირატესობას აძლევს. შესაბამისად უფლება ის შესაძლებლობაა, რომელსაც სამართალი უფლების მქონეს უნარჩუნებს.

უპირველეს ყოვლისა, აბსოლუტური ჭეშმარიტება უზენაესი გამჩენია. მისი არსებობა უაღტერნატივო, აბსოლუტური ჭეშმარიტებაა.

ისლამის მიხედვით უფლება
უფრო მეტად დაფუძნებულია
გაცემაზე, ვიდრე ალებაზე.
ეს იმას ნიშნავს, რომ
მუსლიმი უპირველეს
ყოვლისა სხვების უფლებებს
უნდა უფრო ხილდებოდეს და
ამის შემდეგ მოითხოვოს
თავისი.

Georgia

ყველა არსება მან გააჩინა და ასევე ამქვეყნიური ცხოვრების რეგულირებისათვის აუცილებელი უფლება-მოვალეობებიც მან გაგვაცნო. „ღმერთო, შენ ჭეშმარიტი ხარ, შენი აღთქმაც ჭეშმარიტია, შენი სიტყვაც ჭეშმარიტია და ასევე ჭეშმარიტებაა ის, რომ შენდამი მოვიქცევით“. (ბუჰარი, თევჰიდ, 35)

ღმერთი სულ მცირედითაც რომ იყოს, არავის უფლებას არ დაარღვევს. ის ყველას სამართლიანად სწყალობს. ღმერთის ცოდნა და სიბრძნე უსაზღვროა და ყველა ადამიანის უფლებას თავად განკარგავს. ის ადამიანებისგან სამართლიანობის დაცვას ითხოვს, რათა ღედამიწაზე ცხოვრების პროცესში წონასწორობა შენარჩუნდეს. ისლამში უფლება გაცემის პრინციპზეა აგებული. ეს იმას ნიშნავს, რომ უპირველეს ყოვლისა სხვათა უფლებები უნდა დავიცვათ და შემდეგ საკუთარი მოვითხოვოთ.

ყოველდღიურ ცხოვრებას თუ დავაკვირდებით, აღმოვაჩინოთ, რომ მრავალი მიმართულებით მოვალეობები გაგვაჩნია. ჩვენ მოვალეობები გვაკისრია ღვთის წინაშე, შუამავლის წინაშე, ისლამის წინაშე, მშობლების წინაშე,

უფლება და
პასუხისმგებლობა
სასწორის ორი მხარეა.
ადამიანს თავისი
უფლებების
საპირისპიროდ შესაბამისი
წონის პასუხისმგებლობა
გააჩნია.
სადაც არსებობს
უფლება, იქ არსებობს
ვალდებულებაც და
ვალდებული ვინცაა, ის
ითვალისწინებს უფლებას.

საკუთარი სხეულის წინაშე, მეზობელების, მეგობრების, ობლების, ღარიბების, მგზავრების, ყოველი ადამიანის, ყველა არსებისა და გარემოს წინაშეც გარკვეული ვალდებულებები გაგვაჩნია. ყველა ამ უფლების გათვალისწინებისა და შესაბამისი მოვალეობების შესრულების შემდეგ ჩვენ გველოდება შესაფერისი ჯილდო. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ყოველ უფლებას ახლავს შესაბამისი მოვალეობაც.

ჩვენი დამოკიდებულება
 ღმერთთან განსაზღვრავს თუ
 რა დამოკიდებულება გვექნება
 ადამიანებთან. შესაბამისად,
 ღვთის წინაშე ჩვენი
 ვალდებულებების შესრულება
 მხოლოდ ღვთისმსახურებით
 არ არის განსაზღვრული.
 ის საზოგადოებისთვის
 სასარგებლო საკითხებსაც
 მოიცავს.

უფლება და პასუხისმგებლობა სას-
 წორის ორი მხარეა. ადამიანს თავისი
 უფლებების საპირისპიროდ შესაბამისი
 წონის პასუხისმგებლობა გააჩნია. სა-
 დაც არსებობს უფლება, იქ არსებობს
 ვალდებულებაც და ვალდებული ვინ-
 ცაა, ის ითვალისწინებს უფლებას.

გამომდინარე აქედან, ჩვენ ყველას
 მრავალი მიმართულებით უფლებებიც
 გაგვაჩნია და მოვალეობებიც. ადამია-
 ნის უფლებები და პასუხისმგებლობები
 ორ ძირითად ჯგუფად შეიძლება გაფ-

ყოთ: ღვთის წინაშე არსებული უფლება-მოვალეობები და ადამიანებს შორის არსებული უფლება-მოვალეობები. პირველი გულისხმობს ყველა იმ ვალდებულებასა და პასუხისმგებლობას, რომელიც გამჩენის წინაშე გვაკისრია, ხოლო მეორე ის რეგულაციებია, რაც ადამიანებს თანაცხოვრების პროცესში სჭირდებათ.

ღვთის წინაშე არსებული ვალდებულებები

როგორ უნდა მოვიხადოთ ღვთის წინაშე ვალი, როცა გაგვაჩინა, უთვალავი წყალობით აგვავესო, გვასულდგმულებს, გვიცავს, გვიბრალებს, გვპატიობს და გვაცხონებს?! რა არის ის პასუხისმგებლობა, რაც ჩვენი გონების, უნარების, ცოდნისა და შესაძლებლობების მიხედვით გაგვაჩნია?! ღმერთსა და ადამიანს შორის ურთიერთობები რა სახით ფორმირდება?

ამ კითხვებზე პასუხის გასაცემად ისევ და ისევ შუამავალს უნდა მივმართოთ. გავიხსენოთ შუამავლისა და მუაზ ბინ ჯებელის დიალოგი: „მუაზ, იცი ადამიანებს ღმერთის წინაშე რა ევა-

ღებათ? – „ღმერთმა და შუამავალმა უკეთ იციან“, - უპასუხა მუაზმა. შუამავალმა კი ბრძანა: „ადამიანების ღვთის წინაშე ვალია თანაზიარი არ გაუხადონ მას და ადასრულონ ღვთისმსახურება. – „და ამის შემდეგ ღმერთი რას გააკეთებს?“ - იკითხა ისევ შუამავალმა. მუაზის პასუხი იგივე იყო, რომ ღმერთმა და შუამავალმა უკეთ იცოდნენ. შუამავალმა კი გააგრძელა: „ღმერთი მათ სასჯელს ააშორებს და სამოთხეში დაამკვიდრებს“. (იხ. მუსლიმ, იმან, 48, 29)

ღვთის წინაშე ჩვენი უპირველესი ვალია ვიწამოთ ღმერთი, ვადიაროთ მისი არსებობა და ერთადერთობა. ამის შემდეგ ჩვენი ვალია ღვთისმსახურება. დიადი გამჩენი ყურანში ბრძანებს:

„თაყვანი ეცით ალლაჰს და არავინ გაუხადოთ თანაზიარი მას. და კარგად მოეპყარით მშობლებს, ახლობლებს, ობლებს, ღატაკებს, მეზობლებს, ნათესავებსა და უცხოებს, თანამოძმეებს, მოგზაურებს და მათ, რომელნიც თქვენმა მარჯვენამ მოიპოვა. უეჭველად, ალლაჰს არ უყვარს, ვინც არიან ქედმაღალნი, მედიდურნი“. (ნისა 4/36)

აიათიდან გამომდინარე ღმერთი მოგვიწოდებს რწმენასა და თაყვანისცემას. ჩვენ უნდა გავიაზროთ ერთი ღმერთს რწმენა და მსახურება. ღვთისადმი რწმენა სხვა ადამიანებთან ურთიერთობაში უნდა აისახებოდეს. ღმერთი მხოლოდ ღვთიმსახურებას არ გვავალებს. მისდამი რწმენა ყველასათვის სასარგებლო, საზოგადოებრივ საკითხებსაც მოიცავს. ადამიანთა უფლებების დაცვა, საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისთვის ზრუნვა და უსამართლობის წინააღმდეგ ბრძოლა ღვთისადმი რწმენის გამოვლინებაა.

ჩვენი ვალი ადამიანისა და

საზოგადოების წინაშე

ადამიანისა და ზოგადად საზოგადოებრივი ვალი ადამიანებისა და გარემოს მიმართ ვალდებულებებს გულისხმობს. ყოველ ადამიანს დაბადებიდანვე გარკვეული უფლებები ენიჭება და ამასთანავე ცხოვრების მსვლელობისას ის იძენს სხვადასხვა უფლებებსა და მოვალეობებს. ესენი შეიძლება იყოს როგორც მატერიალური სახის, ისე სულიერი სფეროსთვის დამახასი-

ათებელი უფლებები და მოვალეობები. ცხოვრების მანძილზე ჩვენ მოვიპოვებთ უფლებას მივიღოთ ყველა ის სიკეთე, რომელიც სიყვარულს, მეგობრობას და ურთიერთობებს აძლიერებს და სამართლიან გარემოს ქმნის და სხვების მიმართ ჩვენს დამოკიდებულებებსაც ამის მიხედვით ვარეგულირებთ. შუამავალი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა ადამიანისა და ზოგადსაკაცობრიო უფლებებს. (იხ. ებუ დავუდ, ბუიუ, 49)

ჩვენს რელიგიაში ადამიანის უფლებები ნათლადაა განსაზღვრული. როდესაც ადამიანი ღვთის წინაშე არსებულ მოვალეობას იხდის და ღვთისმსახურებას ასრულებს, ამავედროულად სხვა ადამიანების უფლებები არ უნდა დაარღვიოს.

აქვე გავიხსენოთ შუამავლის რჩევა, რომელიც მან აბდულლაჰ ბინ ამრს ურჩია. აბდულლაჰი ღრმადმორწმუნე ადამიანი იყო. ის ღმერთთან დაახლოების მიზნით ყოველდღე ცდილობდა ემარხულა, ღამეებს ღოცვაში ატარებდა და ყოველდღურად ყურანს კითხულობდა. დროთა განმავლობაში ამ ყველაფერმა გამოიწვია ის, რომ აბდულლაჰი ოჯახს სათანადო ყურადღებას

ველარ აქცევდა. აბდულლაჰის მამამ ეს ამბავი შუამავალს მოუყვა. შუამავალმა აბდულლაჰს შეხვდა და უთხრა: „აბდულლაჰ, გავიგე, რომ დღისით მარხულობ და ღამეებს ღოცვაში ატარებ. ასე არ მოიქცე. შენი სხეულის, შენი თვალების და შენი ოაჯახის უფლებები არ დაადვიო“. (იხ. მუსლიმ, სიამ 193)

ცნობილია ასევე მსგავსი შემთხვევა, როდესაც შუამავალმა ოსმან ბინ მუაზი გააფრთხილა, რომ საკუთარი თავის, ოჯახის და სტუმრის უფლებები არ დაერღვია. ოსმანიც სრულად ღვთისმსახურებაზე იყო გადასული ამქვეყნიური ყველაფერი მიტოვებული ჰქონდა. (იხ. ებუ დაუდ, თათავეუ, 27) გამომდინარე აქედან ზომიერება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი რამაა.

საზოგადოებრივი ქონებისა და საზოგადოებრივი ვალის მიმართ ყურადღების გამოჩენა მორწმუნის ვალდებულებაა. ყურანში ნაბძანებია:

„შეუძლებელია შუამავალმა იცრუოს. და ვინც იცრუებს, თავისივე ტყუილით წარსდგება აღდგომის დღეს. მერე ყველა სულს სრულად მიეზღვება თავისი შენაძენისთვის, და ისინი არ დაიხაგრებიან“. (ალი იმრან 3/161)

როდესაც ვფიქრობთ,
რომ ამქვეყნიური
ცხოვრება დროებითია
და ქონება
ადამიანს ამანათად
აქვს მიბარებული,
მაშინ გაცემის
მნიშვნელობა უფრო
მკაფიო და აზრიანი
ხდება.

არ უნდა დაგვავიწყდეს,
რომ ღვთის წინაშე
ადამიანის ვალით
წარდგომა დიდი
ცოდვაა.
თუ ვინმეს
უფლება დავარღვიეთ,
უნდა ვეცადოთ
გამოსწორებას
და პატიება ვთხოვოთ.

შუამავალი საზოგადოებრივ ქონებას დიდ ყურადღებას აქცევდა და ამ მხრივ მისი დამოკიდებულება ღიად აქვს დაფიქსირებული. ცნობილია, რომ შუამავალი საზოგადოებრივი ქონების ქურდების გასვენებას არ ესწრებოდა. (იხ. მუვათთ, ჯიჰად, 23) ერთხელაც ჰ. ომარმა შუამავალს უთხრა, რომ ვიღაც მეზობელი შაჰიდი გახდა. შუამავალმა კი უთხრა, რომ ის პიროვნება საერთო ნადავლიდან მოპარული მოსაცემელით ჯოჯოხეთში ნახა. (იხ. მუსლიმ, იმან, 182)

გზა, სკოლა, შადრევანი და მსგავსი ადგილები, რომლებიც საზოგადოებრივი სარგებლობისა განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს და ჩვენი დამოკიდებულებებით სხვათა უფლებები არ უნდა დაეარღვიოთ. (იხ. ბუჰარი, მეზალიმ, 13) შუამავალი ასევე ბრძანებს, რომ პიროვნების – საკუთრებაში არსებული მიწები ხელშეუხებელია და ასევე ყურადღებით უნდა მოვეკიდოთ საზოგადოებრივი მოხმარების ადგილებს, როგორცაა გზები, მოედნები და სხვა. გზაზე მოსიარულეები არ უნდა შევაწუხოთ, გზები არ უნდა გადავკეტოთ, სალამზე სალამითვე ვუპასუხოთ, სიკეთე ვაკეთოთ და ბოროტებას გასაქანი არ მივცეთ. (იხ. ბუჰარი, მეზალიმ 22)

სამწუხაროდ დღევანდელ ცხოვრებაში პიროვნული და საზოგადოებრივი უფლებების დარღვევის ფაქტები ყოველდღიურად ვლინდება. ხშირია სხვისი ქონების ხელოყოფის ფაქტები, საზოგადოებრივი ქონების დაზიანებისა და ვანდალიზმის შემთხვევები. ადამიანები იპარავენ წყალსა და ელექტრო-ენერგიას. ყოველდღიურად გვესმის ქრთამის აღებისა და შერჩევითი სამართლის ფაქტები. იფლანგება სახელმწიფო ბიუჯეტი, რაიონების, მერიის, საქველმოქმედო ფონდების ფული, ზიანდება ინვენტარი და სხვა. ადამიანები საკუთარი სარგებელის გამო დაუდევრად ანაგვიანებენ ჰაერს, გარემოს, წყალს. არ იცავენ საგზაო მოძრაობის წესებს. ხმამაღალი მუსიკით აწუხებენ ადამიანებს. ძირს ყრიან სიგარეტის ნამწვეებს, ბოთლებს, პაკეტებს და ა.შ. ყველა ესენი და მსგავსი ქცევები მორწმუნე მუსლიმისთვის შეუფერებელი საქციელია და შესაბამისად მიუღებელია.

ასევე სამწუხარო მაგალითების მოყვანა კიდევ შეიძლება და ეს უკანასკნელი საზოგადოებაში თითქმის ნორმადაა მიჩნეული, თუმცა საზოგადოებრივი წესრიგისა და სტაბილურობისათვის დიდი ზიანის მომტანია. მაგალითად

მიცემული სიტყვის შეუსრულებლობა, ტყუილი, სამსახურში დროის უქმად ფლანგვა, გამოცდებზე ე.წ. შპარგალკის გამოყენება, ან შეკითხვების წინასწარ მოპარვა, მანქანის არასწორ ადგილას პარკირება, პლაგიატობა, სხვისი ინტერნეტის უნებართვოდ გამოყენება, უბილეთოდ მგზავრობა, რიგში უნებართვოდ წინ წასვლა და სხვა.

ის ადამიანები, რომლებიც სხვის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას, ნამუსს და სხვა ხელშეუხებელ უფლებებს არ დაიცავენ, საიქიოში აუცილებლად დაისჯებიან. ასევე დაისჯებიან ისინი, ვინც საზოგადოებრივ ქონებას ზიანს მიაყენებენ. საიქიო ბედნიერებისათვის კი ადამიანი ამქვეყნადვე უნდა ზრუნავდეს და მან სხვების უფლებები არ უნდა დაარღვიოს. შუამავალი ბრძანებს: ჩემი მიმდევრებიდან ნამდვილად გაკოტრებულად ის ჩაითვლება, რომელიც განკითხვის დღეს მხოლოდ ნამაზით, მარხვითა და გაცემული ზექათით მოვა, არადა ამქვეყნად ცხოვრებისას ვიღაცას შეურაცხყოფა მიაყენა, ვიღაცას ცილი დასწამა, ვიღაცის ქონება მიითვისა, ვიღაცის სისხლი დაღვარა, ვიღაცას ფიზიკურად გაუსწორდა... (მათი უფლებების აღდგენისათვის, ვისი უფლებებიც მან დაარღვია) მის მიერ

ნაკეთები მადლი დაზარალებულებს გაუნაწილდებათ. თუ სამართლის აღდგენამდე მისი მადლი ამოიწურება, დაზარალებულებს ცოდვები მოეხსნებათ და მას დაეწერება. ამის შემდეგ ის ჯოჯოხეთში განმწესდება“. (მუსლიმ, ბირ ვე სილა, 59)

სიცოცხლის უფლება

ყოველ ადამიანს დაბადებიდანვე გააჩნია ფუნდამენტური უფლებები, რომლებიც არ არის დამოკიდებული ისეთ ფაქტორებზე, როგორცაა რელიგია, ეროვნება, კანის ფერი, სქესი და სხვა. ყოველი ადამიანის სიცოცხლე ძვირფასი და ხელშეუხებელია. ყურანში ნაბრძანებია:

„ამისთვის დავუწერეთ ისრაილის შვილთ, რომ ვინც მოჰკლას ადამიანი არა ადამიანის წილ და არა ქვეყანაზე უკეთურობის გასაწმენდად, თითქოსდა მთელი ხალხი ამოეწყვიტოს. და ვინც ადამიანს სიცოცხლეს შეუნარჩუნებს, თითქოსდა მთელი ხალხისთვის შეუნარჩუნებინოს სიცოცხლე. ვფიცავ! ჩვენი შუამავალნი უკვე იყვნენ მათთან

განკითხვის დღეს
 გაკოტრებულთა სიაში
 რომ არ აღმოვჩნდეთ,
 ამქვეყნად სხვათა უფლებები
 არ უნდა დავარდვიოთ.
 ახლა წარმოგიდგენთ
 ამ მიმართულებით
 გასათვალისწინებელი
 ზოგიერთი უფლების შესახებ.

მისულნი ცხადი მტკიცებანიტ , მაგ-
 რამ ამის შემდგომაც, უეჭველად, ბევრი
 იმათგანი მაინც განაგრძობდა დედამი-
 წაზე ზღვარგადასულობას “. (მაიდე, 5/32)

სიცოცხლის უფლება მუცლადყოფ-
 ნისთანავე იწყება. არავის აქვს უფ-
 ლება შეწყვიტოს ნაყოფის სიცოცხლე
 აბორტის ან სხვა მსგავსი მეთოდებით,
 თუ ამას გადაუდებელი სამედიცინო
 აუცილებლობა არ ითხოვს. ყურანში
 ნაბრძანებია:

„და არ მიეკაროთ ობლების ქონე-
 ბას, სანამ სრულწლოვანებას მიაღწე-
 ვენ, გარდა სასიკეთოდ; და შეასრულეთ
 ზომა და წონა ჭეშმარიტად, ჩვენ არ

ვაკისრებთ არც ერთ სულიერს, გარდა რაც ძალუძს. და როცა თქვენს აზრს გამოთქვამთ, იყავით სამართლიანი, თუნდ ნათესავი იყოს. და შეასრულეთ თქვენ ალლაჰის აღთქმა. აი, ასე დაგიწესათ მან, ეგების გულისხმაჰყოთ თქვენ!“ (ენამ 6/151)

ყოველ ბავშვს დაბადებიდანვე უფლება აქვს იცხოვროს მშობლებთან ერთად, იყოს კარგად მიღებული, ჰქონდეს საკვები, მიიღოს განათლება, იყოს დაცული და ა.შ. ყოველი ბავშვის სულიერი და ფიზიკური უსაფრთხოება დაცული უნდა იყოს. როგორც კი ბავშვი სრულწლოვანი გახდება უფლებებთან ერთად პასუხიმგებლობებიც დაეკისრება. ყოველ ზრდასრულ ადამიანს უფლება აქვს იცხოვროს ისეთ გარემოში, სადაც მისი სულიერი და ფიზიკური უსაფრთხოება, სადაც მისი ღირსება და საკუთრება დაცული იქნება. ყურანში ნაბრძანებია:

„ჰეი თქვენ, რომელთაც ირწმუნეთ! დაე, ერთმა ხალხმა არ დასცინოს მეორე ხალხს, იქნებ ისინი უკეთესნი არიან მათზე. და არც ქალებმა სხვა ქალებს, ეგებ ისინი უკეთესნი არიან მათზე. და არ მოსცხოთ ჩირქი ერთმანეთს და არ მოუხმოთ ერთმანეთს შეურაცხმყოფელი

მეტსახელებით. რწმენის მიღების შემდგომ რაოდენ ცუდია თვისებაა სისაძაგელე. ხოლო ვინც არ მოინანიებს, სწორედ, რომ ეგენი არიან უსამართლონი.

ჰეი თქვენ, რომელთაც ირწმუნეთ! სავსებით მოერიდეთ ვარაუდს, რამეთუ ზოგი ვარაუდი ცოდვაა. და არ გამოიკვლიოთ ერთიმეორის შეცდომები და არ გააკილოს ზურგსუკან თქვენგან ზოგმა სხვები. განა სურს თქვენგან რომელიმეს, რომ მიირთვას ხორცი თავისი მკვდარი ძმისა? რა თქმა უნდა ვერ აიტანთ მას. მაშ, გეშინოდეთ ალლაჰის! უეჭველად, ალლაჰი შემნდობია, მწყალობელია“. (ჰუჯურათ 49/11-12)

შუამავალი გამოსამშვიდობებელ ქადაგებაში ამბობს: „ (ხალხო) როგორც წმინდაა ეს (ზილჰიჯჯე) თვე, ეს ქალაქი (მექა), ეს დღე (არაფა), ისეთვე წმინდაა თვენი სიცოცხლე, სისხლი, ქონება და ღირსება და იგივენაირად ხელშეუხებელია“. (ბუჰარი, ილიმ 9)

მშობლების ვალი

ადამიანის წინაშე ვალდებულებების ხსენებაზე, უპირველეს ყოვლისა, ყვე-

ლაზე ახლობლები გვახსენდება. აიათ-ში ნაბრძანებია:

„იმ დღეს გაიქცევა ადამიანი ღვიძლი ძმისგან, დედისგან, მამისგან,

მეუღლისგან და შვილებისგან!“ (ახეგ 80/34-36) ყველაზე მეტი უფლება-მოვალეობები ვის წინაშეც გვაკისრია, ესენი სწორედაც, რომ ჩვენი ყველაზე ახლო ნათესავები და ოჯახის წევრები არიან. დედები შვილებს ცხრა თვე მუცლით ატარებენ, შემდეგ კი როგორი მზრუნველობითა და წვალებით ზრდიან. რამდენი უძილო ღამეები, საკვებზე და უსაფრთხოებაზე ზრუნვა, ტკბილი იავნანა და კიდევ რამდენი რამ არის, რასაც მშობელი შვილისთვის აკეთებს. შუამავალი ბრძანებს, რომ ყველაზე კარგი ურთიერთობა დედასთან უნდა გვქონდეს. (იხ. ბუჰარი, ეღებ, 2)

ასევე დიდი ამაგი აქვთ მამებს. ზამთარ-ზაფხულ, დღე და ღამე შრომობენ, რათა ოჯახი, შვილები გამოკვებონ და მათი უსაფრთხოება დაიცვან. განა იმ მამის ამაგი აიწონება, რომელიც წესიერ შვილებს გაზრდის?! მამა ის ადამიანია, რომელიც შვილების სულიერ და ფიზიკურ სიჯანსაღეზე ზრუნავს.

ჩვენ მშობლის
წინაშე ვალში
ვართ იმ ტკბილი
იავნანას, ვედრებისა
და კეთილი
სურვილების გამო.

ყოველი მამა, რომელიც სვილების აღზრდაზე ზრუნავს, სიყვარულსა და პატივისცემას იმსახურებს. როდესაც შუამავალი მამის ამაგზე ყვებოდა, მან ბრძანა: „მამის ამაგს ვერცერთი შილი ვერ გადაიხდის. იქნებ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სადმე მონად მყოფს მიაგნებს, გამოისყიდის და გაათავისუფლებს“. (მუსლიმ, ითქ, 25)

ღიადი ღმერთი რწმენის შემდეგ ადამიანებისგან მშობლებისადმი პატივისცემას ითხოვს:

„თაყვანი ეცით ალლაჰს და არავინ გაუხადოთ თანაზიარი მას. და კარგად მოეპყარით მშობლებს, ახლობლებს, ობლებს, დატაკებს, მეზობლებს, ნათესავებსა და უცხოებს, თანამოძმეებს, მოგზაურებს და მათ, რომელნიც თქვენმა მარჯვენამ მოიპოვა. უეჭველად, ალლაჰს არ უყვარს, ვინც არიან ქედმაღალნი, მედიდურნი“, (ნისა 4/36)

მითუფრო, როცა მშობლები მოხუცდებიან, მათ განსაკუთრებული ყურადღება და თბილი მოპყრობა სჭირდებათ:

„და დაგიდგინა შენმა ღმერთმა, რომ არ ეთაყვანოთ არავის, გარდა მისი და

კეთილად მოექცეთ მშობლებს. თუ მშობელთაგან ერთ-ერთი ან ორივე მი-
აღწევს სიბერემდე, არ უთხრა: „უჰ!“ და
არ გაუწყრე მათ და ღამაზი სიტყვა
უთხარი!

და ისინი მფარველობის ქვეშ აიყვა-
ნე ღმობიერებითა და თავმდაბლობით
და თქვი: ღმერთო ჩემო! პატარაობისას
როგორც გამზარდეს, ისე შეიწყალე
ესენი!“ (ისრა 17/23-24)

შვილების წინაშე ვალდებულებები

როგორც შვილებს მშობლების მი-
მართ ვალდებულებები გააჩნიათ, ისე
მშობლებსაც შვილების მიმართ გა-
აჩნიათ ვალდებულებები. უპირველეს
ყოვლისა შვილი ისეთი უნდა მივიდნოთ,
როგორც დაიბადა და არ უნდა გან-
ვასხვავოთ ბიჭია თუ გოგო. ჯერ ღა-
მაზი სახელი უნდა შევეურჩიოთ, მერე
მის ჯანსაღ კვებაზე უნდა ვიზრუნოთ.
ბავშვი თანასწორ და სამართლიან გა-
რემოში უნდა იზრდებოდეს. დაუშვებე-
ლია ძალადობა ან დაძმებისგან გა-
მორჩევა, ბავშვობისა და თინეიჯერო-
ბის ასაკში უნდა შევასწავლოთ რელი-

გია, კულტურა, ტრადიციები, ხელი შევუწყოთ კარგად სწავლაში და კარგი პროფესიის არჩევაში. როცა დრო მოვა, ასევე ხელი უნდა შევუწყოთ ქორწინების საკითხში, რათა ბედნიერი ოჯახი შექმნას.

მუღლეთა უფლებები

„მისი სასწაულებიდანაა ისიც, რომ თქვენგანვე გააჩინა თქვენი მეწყვილე, რათა იპოვოთ მასში სიმშვიდე, დაგიდგინათ ერთმანეთში სიყვარული და მოწყალეობა. უეჭველად, ამაში სასწაულებია მოაზროვნე ხალხთათვის!“ (რუმ 30/21) როგორც აიათშია ნაბრძანები ღმერთმა შეუღლებულებს სიყვარული და შემწყნარებლობა უწყალობა. ამდენად ორივე მეუღლეს უფლება აქვს მეუღლისგან სიყვარული და პატივისცემა მიიღოს. ქორწინება როგორც მამაკაცის, ისე ქალისთვის ბედნიერებისა და სიმშვიდის გარანტი უნდა იყოს. მეუღლეები ერთიმეორეს მუდმივად მხარში უნდა ედგნენ და ავსებდნენ.

ამასთანავე ყურანში მოცემულია თუ რა პასუხისმგებლობები აკისრიათ

ქორწინებაში მეოფე წყვილებს. ქორწინება სერიოზული ნაბიჯია და ყოველი ადამიანი, რომელიც ოჯახს შექმნის, აუცილებლად უნდა დაფიქრდეს ოჯახისა და თანაცხოვრების მნიშვნელობაზე. ოჯახური თანაცხოვრების დროს მეუღლეებმა უნდა გაითვალისწინონ ერთიმეორის უფლებები და ასევე უნდა გრძნობდნენ პასუხისმგებლობას. ქორწინების შესახებ ყურანში მრავალი რჩევაა მოცემული. ყურანში ასევე განმარტებულია ქორწინებისა და განქორწინების წესები:

„გაცილებული ქალები თავს იკავებენ (ხელმეორედ დასაქორწინებლად) სამ ქალთა წესს. თუ სწამთ ალლაჰი და დღე უკანასკნელი, ნება არ აქვთ დამალონ, რაც ალლაჰმა გაუჩინა მათ საშვილოსნოებში. ხოლო მათი ქმრები უფრო ღირსეული არიან ამ დროს დაიბრუნონ ისინი, თუკი სურთ შერიგება. და ქალებს აქვთ იგივე უფლებები, რა უფლებებიც მათზე (ქმრებს) აქვთ კანონის ფარგლებში. ოღონდ ქმრები მათზე მაღლა არიან ერთი საფეხურით. უეჭველად, ალლაჰი ძლევამოსილია, ბრძენია.

ყოველი
მუსლიმის ვაღიბ
ჭირსა და ლხინში
ნათესავის
ბგერდით
იყოს და
რთულ დღეებში
თანადგომა
გამოუცხადოს.

განქორწინება მხოლოდ ორჯერაა (შესაძლებელი). ამის შემდგომ თქვენ ან დაიტოვებთ ცოლებს წესისამებრ ან გაეყრებით კეთილგანწყობით. ნებადართული არ არის არანაირი თქვენს მიერ ნაჩუქარის უკან გამორთმევა, მხოლოდ მაშინ, თუ ორივე მხარეს ეშინია, რომ გადავა ალლაჰის დადგენილ ნორმებს. და თუ თქვენ გეშინიათ, რომ ის ორი ვერ დააკმაყოფილებენ ალლაჰის დადგენილ ნორმებს, მაშინ ცოდვა არაა არც ერთზე იმაში, რომ ქალი თავს გამოისყიდის. ასეთია ალლაჰის დადგენილი ნორმები და არ გადასცდეთ მას. და ვინც გადასცდება ალლაჰის დადგენილ ნორმებს, სწორედ, ისინი არიან ცოდვილნი!“ (ბაყარა 2/228) აიათში მოცემულია თუ რა უფლებები გააჩნიათ ქორწინებაში მყოფ ადამიანებს და როგორ არის დარეგულირებული ქორწინებასთან დაკავშირებული საკითხები.

ნათესავთა უფლებები

როდესაც ოჯახი ფართოვდება, ამის ბუნებრივი შედეგია ნათესავური კავშირების გამრავლება. ნათესავობაც თავის მხრივ გარკვეულ ვალდებულებებს

ბადებს. ღმერთი გვიბრძანებს შევინარჩუნოთ ნათესავური კავშირები და დავეხმაროთ ნათესავებს.

„უეჭველად, ალლაჰი ბრძანებს სამართლიანობას, სიკეთის კეთებას და ნათესავებზე დახმარებას. და კრძალავს სიძვას, გასაკიცხ ქმედებებს და უსამართლობას. იგი შეგაგონებთ თქვენ, ეგების გულისხმაჰყოთ!“ (ნაჰლ 16/90)

გამომდინარე აქედან ყოველი ადამიანი ვალდებულია სიკეთით მოეპყრას ნათესავს და დაეხმაროს მას. ეს მოგვეთხოვება როგორც ზნეობრივად, ისე სულიერადაც. შუამავალი ბრძანებს: „ვისაც სწამს ღმერთის და განკითხვის დღისა, ნათესავური კავშირები არ გაწყვიტოს“. (იხ. ბუჰარი, ეღებ 85) ყოველი მუსლიმის ვალია ჭირსა და ღსინშ ნათესავის გვერდით იყოს და რთულ დღეებში თანადგომა გამოუცხადოს.

მეზობლობა

ღმერთი ბრძანებს, რომ მეზობლებს, ახლო იქნება თუ შორი, სიკეთით უნდა მოვეპყროთ. (იხ. ნისა 4/36) შუამავალი

კი მოგვიწოდებს: „მეზობელს სიკეთე გაუკეთე, რათა მორწმუნე იყო“. (იხ. თირმიზი, ზუჰდ, 2) თანამედროვე ეპოქაში მეზობლური ურთიერთობები შესუსტებულია, ამიტომ შუამავლის ამ რჩევას დიდი მნიშვნელობა გააჩნია.

ყოველ მეზობელს უფლება აქვს მეზობლისგან სიკეთე მიიღოს. შუამავალი გვირჩევს, რომ წვნიანის მომზადებისას ცოტა მეტი მოვამზადოთ და მეზობლები გავითვალისწინოთ. (იხ. მუსლიმ, ბირ ვე სილა 143) როდესაც შუამავლის მეგობართაგან აბდულლაჰ ბინ ამრი სახლში მივიდა, ნახა, რომ ცხვარი დაეკლათ და გემრიელი ვახშამი მოემზადებინათ. აბდულლაჰმა მაშინვე იკითხა, ჩვენს ებრაელ მეზობელს თუ მიაერთვითო. შემდეგ კი დასძინა, რომ მას ახსოვდა შუამავლის შემდეგი სიტყვები: „(ანგელოზმა)ჯვებრაილმა მეზობლის შესახებ იმდენი რამ მითხრა, რომ მეგონა მეზობელს მეზობლის მემკვიდრედ დაადგენდა“. (თირმიზი, ბირ ვე სილა 28)

გარდა ამისა, ყოველი ადამიანი ვალდებულია მეზობელი დაიცვას უბედურებისა და ზიანისაგან. თითოეული ჩვენგანი მეზობელს უნდა იცავდეს, რო-

გორც მატერიალური, ისე სულიერი ზიანისგან. შუამავალი ამბობს, რომ სახლის ან მიწის გაყიდვისას მეზობელს უპირატესობა გააჩნია. (იხ. ებუ დავუდ, ბუიუ 75) ის ადამიანი, რომლის შესახებაც მეზობელი დარწმუნებული არ არის, რომ არაფერს დაუშავებს, სამოთხეში ვერ შევაო, ბრძანს შუამავალი.

(იხ. მუსლიმ, იმან 73. ეს გაფრთხილება ცხადყოფს, რომ მეზობლებთან ურთიერთობა განსაკუთრებით დიდ ყურადღებას მოითხოვს. შუამავალი ასევე ბრძანებს, რომ ადამიანი, რომელიც სავალდებულოს გარდა, ზედმეტ ღვთისმსახურებას არ ასრულებს, მაგრამ მეზობელს არაფერს დაუშავებს, სამოთხეში შევა, მაგრამ ის ადამიანი, რომელიც ბევრ ღვთისმსახურებას შეასრულებს, მაგრამ მეზობელს გააწამებს, მისი ადვილი ჯოჯოხეთში იქნებაო (იხ. იბნ ჰანბელ, 2/ 440)

ობლების უფლებები

ჩვენი ოჯახისა და ახლობლების გარდა არსებობენ ადამიანები, რომლებიც ჩვენგან ყურადღებას საჭიროებენ და მათ აქვთ უფლება ეს ყურადღება მიიღონ. არსებობენ ადამიანები, რომლებსაც საკუთარი უფლებების დაცვა უჭირთ და მარტივად რომ ვთქვათ დაჩაგრულ მდგომარეობაში გრძნობენ თავს. ასეთები შეიძლება იყო ობლები, ქვრივები, ღარიბები, უსახლკაროები, ლტოლვილები და სხვა. ყურანის მრავალ აიათში ნაბრძანებია, რომ ობლების ქონების უსამართლოდ მითვისება

კატეგორიულად აკრძალულია. ამის ჩამდენს სასტიკი სასჯელი ემუქრება.

„და არ მიეკაროთ ობლების ქონებას, სანამ სრულწლოვანებას მიაღწევნ, გარდა სასიკეთოდ; და შეასრულეთ ზომა და წონა ჭემმარიტად, ჩვენ არ ვაკისრებთ არც ერთ სულიერს, გარდა რაც ძალუძს. და როცა თქვენს აზრს გამოთქვამთ, იყავით სამართლიანნი, თუნდ ნათესავი იყოს. და შეასრულეთ თქვენ აღლაჰის აღთქმა. აი, ასე დაგიწესათ მან, ეგების გულისხმაჰყოთ თქვენ!“

ობლების მიმართ გულწრფელი გულისხმიერება უნდა გამოვიჩინოთ და არა მოჩვენებითი. მათდამი ჩვენი დახმარება ხანგრძლივი და ეფექტური უნდა იყოს. ამ პროცესში მნიშვნელოვანია არ დავამციროთ და თავი დაჩაგრულად არ ვაგრძნობინოთ. მათ არ უნდა იგრძნონ, რომ მარტონი ან თანადგომის გარეშე არიან დარჩენილი. მათ აღზრდა, სწავლა, პროფესიის შექმნა და გზაზე დაყენება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. არც ის უნდა დაგვავიწყდეს, რომ მათდამი გამოჩენილი გულწრფელი თანადგომის ჯილდო სამოთხეა. (იხ. იბნ ჰანბელ, 5/250)

ღარიბთა უსახლკაობის უფლებები

ღმერთი ბრძანებს:

„და მათ ქონებაში წილია, მთხოვნელთათვის და ღატაკთათვის“ (ზარიათ 51/19)

ამ აიათით ცხადია, რომ ღარიბთა და უპოვართა უფლებაა მიიღონ ჩვენგან ქველმოქმედება. გაჭირვებაც და დაღსინებაც ადამიანურია. ამქვეყნიური ცხოვრება დროებითია და ქონება, რომელიც გაგვაჩნია ღმერთმა დროებით გვიწყალობა. გამომდინარე აქედან, ჩვენ ვალდებულნი ვართ გულთან მივიტანოთ სხვისი გაჭირვება და დახმარების ხელი გავუწოდოთ.

ყურანში ნაბრძანებია, რომ გაჭირვებულებზე დახმარება კარგი მორწმუნის თვისებაა. (იხ. ბაყარა 2/177) გაჭირვებულს ვინც დაეხმარება და მატერიალურ შესაძლებლობებს საქველმოქმედოდ გამოიყენებს, ღმერთი მას ბარაქას უწყალობებს. შუამავალი ბრძანებს: „ვინც მუსლიმს დაეხმარება და მის ნაკლოვანებას დაფარავს, ღმერთი ამქვეყნადაც და საიქიოშც მის ნაკლოვანებას დაფარავს. სანამ მსახური თავის ძმას ეხმარება, ღმერთიც მისი შემწე იქნება“.

(ებუ დავუდ, ეფე 60)

იმ საზოგადოებაში,
სადაც უფლებები
დაცულია
და ყველა თავის
მოვალეობას ასრულებს,
ყოველთვის სიმშვიდე
და სტაბილურობაა.

ადამიანის
სიცოცხლისა
და საკუთრების
უსაფრთხოებასთან
ერთად საჭიროა
ისეთი ღირებულებების
დაცვა, როგორცაა
აზრი, რწმენა,
ღირსება და ნამუსი.
ესენი ფუნდამენტური
უფლებებია.

ძმობის ვალდებულება

ადამიანთა შორის უფლება-მოვალეობებზე საუბრისას დედმამიშვილების უფლებების დაცვა, მათდამი არსებული პასუხიმგებლობის გააზრება და ურთიერთობების სიმყარე განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ატარებს. უსამართლოდ მოქცევა დაძმურ ურთიერთობებს დიდად დააზიანებს. ღვთის შუამავალმა მუსლიმები ძმებად გამოაცხადა და მოუწოდა მათ, რომ ისინი ისე უნდა ყოფილიყვნენ, როგორც ერთი სხეული. როცა სხეულის ერთი ორგანო ტკივილს გრძნობს, მთელი სხეული შეწუხებულია და ვერ ისვენებს. მორწმუნეებიც ასე უნდა იქცეოდნენ; როცა რომელიმე მათგანი გაჭირვებაში ჩავარდება, სხვები უნდა შეწუხდნენ და მის დახმარებაზე იზრუნონ. (იხ. ბუჰარი, ეღებ 27)

გარდა დახმარებისა ძმებთან კარგი ურთიერთობა უნდა გვქონდეს. მდიმარე სახე და ტკბილი სიტყვა არ უნდა დავამადლოთ. ყველა ისეთ სიტყვას და ქცევას უნდა მოვერიდოთ, რაც ძმობის სიყვარულს ზიანს მოუტანს. შუამავალი გვირჩევს, რომ ძმების ნაკლოვანე-

ბებით, პირადული საიდუმლოებებით არ უნდა დავინტერესდეთ და არც მათ წინაშე უპირატესობის დამტკიცებას შევეცადოთ. ძმებს არასოდეს ვაქციოთ ზურგი და არასოდეს შეგვშურდეს მათ. ღვთის მსახურნო, იყავით ძმები, დასძენს შუამავალი. (იხ. თირმიზი ბირ 24)

მორწმუნე, რომელიც ისლამის გზაგონილს სწორად გაიგებს, მორწმუნე ძმის სიხარულით გაიხარებს და მისი დარდის მონაწილე გახდება. როცა ძმას უჭირს მაშინვე დასახმარებლად გაეშურება. როდესაც მორწმუნე ძმა გზას ასცდება მის სწორ გზაზე დაბრუნებას შეეცდება. მორწმუნე ადამიანი რასაც საკუთარი თავისთვის ისურვებს, მორწმუნე ძმისთვისაც იგივე სურს. ძმის ნამუსს, ღირსებას, ქონებას და სახელს საკუთარივით უფრთხილდება.

ღამსაქმებლისა და დასაქმებულის უფლებები

ისლამში ადამიანის შრომა დაფასებულია. ყოველი მუსლიმის რელიგიური და ზნეობრივი ვალდებულებაა დააფასოს შრომა. ყურანში ნაბრძანებია:

„და რომ არფერია ადამიანი, გარდა იღვწოდა რასაც“. (ნეჯმ 53/39)

აიათით ნაჩვენებია, რომ ადამიანი იღებს იმას, რასაც შრომობს და თავისი შრომის მატერიალური და სულიერი გასამრჯელო უნდა აიღოს. სადაც შრომაა იქ საუბარია დასაქმებულისა და დამსაქმებლის ურთიერთობებზე, მათ უფლებებსა და მოვალეობებზე. ყოველი მუსლიმი, რომელსაც ადამიანის უფლებებისადმი მგრძობელობა გააჩნია, გინდ დამსაქმებელი იყოს, გინდაც დასაქმებული, დაიცავს მეორე მხარის უფლებებს და შეასრულებს ვალდებულებებს.

შუამავალი ბრძანებს; ‘მშრომელ ადამიანს ოფლის შეშრობამდე გადაუხადეთ გასამრჯელო’ (იბნ მაჯჯ, რუჰუნ 4) ჰადისიდან გამომდინარე დამსაქმებელი ვალდებულია დასაქმებულს თავის დროზე, სრულად გადაუხადოს გასამრჯელო. ასევე დამსაქმებელი ვალდებულია გასამრჯელოს თაობაზე დასაქმებულს თავიდანვე შეუთანხმდეს. (იხ. ნესაი, მუხარა, 44) სამუშაო ადგილას აუცილებლად დაცული უნდა იყოს უსაფრთხოების ნორმები. ასევე აუცილებელია, რომ დასაქმებულებს საშუალება

ჰქონდეთ ადასრულონ ღვთისმსახურება. დასაქმებულებს ისეთი სამუშაო არ უნდა მიეცეთ, რაც მათ შესაძლებლობებს აღემატება. (იხ. ბუჰარი, იმან 22)

სასწორის მეორე მხარეს დამსაქმებელის უფლებებია. კერძო ან საჯარო სამსახურში დასაქმებულები ვალდებული არიან სამუშაო ზედმიწევნით კარგად შეასრულონ და მათი აღებული ჯამაგირი ალალი იყოს. დასაქმებულები ასევე ვალდებული არიან დროულად და შესაბამისი სტანდარტების მიხედვით შეასრულონ სამუშაო.

ეკონომიკური ცხოვრების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სფერო ვაჭრობაა. როგორც დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის ურთიერთობა ისლამის წესებისამებრ დარეგულირებულია, ასევე კონკრეტული რეგულაციები მოქმედებს მწარმოებელს, გამყიდველსა და მომხმარებელს შორის ურთიერთობებში. ვაჭრობაში მიუღებელი ქმედებები ძირითადად შემდეგია: წონაში და ზომაში მოტყუება, მოპარვა, არაკანონიერი შემოსავლები მიღება, ვალის დროზე გადაუხდელობა, საქონლის ნაკლოვანების დამალვა და მომხმარებელზე უნაკლოდ შესაღება, ყალბი საქონლის

წარმოება და სხვა. როცა ორივე მხარე პატიოსნად იქცევა, ვაჭრობა მისარე-
ბი და სასარგებლოა. ვაჭრობის დროს
ორივე მხარე ღმობიერად უნდა იქცეო-
დეს და ერთმანეთს საქმეს უოლებდეს
(იხ. ბუჰარი, ბუიუ 16)

სხვა ცოცხალი არსებების უფლებები

უფლებების გათვალისწინების სა-
კითხში მხოლოდ ადამიანებზე არ
არის საუბარი. ადამიანი დედამიწის
„ხალიფადაა“ მოვლენილი და მას ყვე-
ლა ცოცხალი არსებისა და გარემოს
მომართ გარკვეული ვალდებულებები
გააჩნია. სამყარო თავისი ცოცხალი და
არაცოცხალი ბუნებით არის მდიდარი
და ყველაფერი, რაც ამ სამყაროშია
ღირებული და მნიშვნელოვანია. სამ-
ყაროს უზადო წონასწორობა და ჰარ-
მონია გააჩნია. ამ წონასწორობისა და
ჰარმონიის დარღვევისკენ მიმართული
ნებისმიერი ქმედება მიუღებელია.

უეჭველად, ჩვენ შევთავაზეთ პასუ-
ხისმგებლობა აელო ცანსა და დედა-
მიწას და მთებს, მაგრამ უარი თქვეს
და შეეშინდათ მისგან, კაცმა კი იტვირ-

თა იგი. უეჭველად, იგი უსამართლოა ,
უგუნურია!“ (აჰზაბ 33/72)

„და არ არიოთ ქვეყანა მისი კეთილ-
მოწესრიგების შემდგომ . და შეევედ-
რეთ მას შიშითა და სასოებით . უეჭ-
ველად, ალლაჰის წყალობა ახლოსაა
კეთილისმთესველთან“. (არაფ 7/56)

„ნუთუ ვერ ხედავთ, რომ ალლაჰმა
დაგიმორჩილათ თქვენ ის, რაცაა ცათა
შინა და ქვეყანასა ზედა? და სრულჰ-
ყო თქვენდა თავისი მადლი ცხადიც და
უხილავიც. მაგრამ ადამიანებს შორის
არიან ისეთნიც, რომლებიც დაობენ
ალლაჰის თაობაზე, ცოდნის, ჭეშმარი-
ტი დამადგინებელისა და მანათობელი
წიგნის გარეშე“ (ლოყმან 31/20)

დიახ, ადამიანს ურიცხვი წყალობა
აქვს ღმერთისგან და სამყაროში არ-
სებულ უთვალავ ცხოველსა და მცენა-
რეს, სასარბელო წიაღისეულს და სხვა
სიკეთეს იყენებს, მაგრამ ეს ყველაფერი
ამანათია და რეალურად მთელი სამყა-
როს ჭეშმარიტი მპყრობელი ღმერთია.

ცხოველთა უფლებები ერთ-ერთი
მნიშვნელოვანი საკითხია. ცხოველების
მიმართ ღმობიერება და მათზე ზრუნ-

ვა მორწმუნის შესაფერისი ქცევაა. შუამავალი ბრძანებს, რომ თუ მიწაზე მყოფებს შევიწყნარებთ, ჩვენც შევიწყნარებული ვიქნებით. (იხ. თრმიზი, ბირ, 16) ადამიანებმა ცხოველების თავშესაფარზე, კვებაზე, დაავადებებისგან დაცვასა და მსგავს საკითხებზე უნდა ვიზრუნოთ. ასევე დაუშვებელია მათი წამება. ცხოველების წამება ისლამის ზნეობისთვის კატეგორიულად შეუსაბამო საქციელი და არადამიანურია. შუამავალი პირდაპირ გვაფრთხილებს: „ცხოველები არ აწამოთ!“ (იხ. მუსლიმ, ჯიჰად 32)

შუამავალი მოგვითხრობს ერთი კაცი შესახებ, რომელმაც უდაბნოში წყურვილისგან გატანჯული ძაღლი ნახა, ფეხსაცმელი გაიხადა, ჭაში ჩავიდა და იქიდან წყალი ამოუტანა. ასეთი საქციელის გამო ღმერთმა ეს კაცი შეიწყალა და ცოდვები მიუტევა. (იხ. ბუჰარი, მუსაქათ 9) ჩვენ ასევე ვიცით შუამავლის მონათხრობი, რომლის მიხედვითაც ერთ-ერთმა ქალმა თავისი კატა დაამწყვდია და შიმშილით სასიკვდილოდ გაიმეტა. (იხ. მუსლიმ, სელამ 152)

იმ კაცმა მომაკვდავი ძაღლი სიკვდილს გადაარჩინა, შესაბამისად მან ძაღლის სიცოცხლის უფლებას პატი-

ვი სცა, შეიცოდა, ამიტომ ის დაჯილდოვდა, ხოლო ქალმა, რომელმაც კატა სასიკვდილოდ გაიმეტა, დაისაჯა. ადამიანი მხოლოდ საკუთარი სიცოცხლის გადარჩენისათვის კი არ უნდა ზრუნავდეს, მან მთელი ცოცხალი არსებების სიცოცხლეს უნდა გაუფრთხილდეს. განკითხვის დღეს ისეთი სასამართლო გაიმართება, რომ სხვათა მიმართ ჩადენილი სულ მცირედი უსამართლობაც კი არავის შერჩება.

და ბოლოს

ისლამი სამართლიანობის და შემწუნარებლობის რელიგიაა და ყველა უფლების წყარო თავად ღმერთია. ყველა უფლება და პასუხისმგებლობა სწორედ მისი მხრიდან არის დადგენილი. საზოგადოებრივი მშვიდობა და სტაბილურობა ამ უფლებების დაცვისა და მოვალეობების შესრულების ხარისხზეა დამოკიდებული. თანამედროვე სამყაროში გახშირებულია ისეთი ნეგატიური და დამანგრეველი მოვლენები, როგორცაა ძალადობა, მკვლელობა, ტერორიზმი, ომი და ამათ ფონზე განვითარებული სოციალური უკმაყო-

ფილება. ეს ყველაფერი კი უფლებების უგულებელყოფისა და მოსალოდნელი შედეგების გაუთვალისწინებლობის გამო ხდება.

შუამავალი მოგვიწოდებს, დავიცვათ სხვათა უფლებები. (იხ. ბუჰარი, საჴმ, 51) ის მოგვიწოდებს, რომ უფლებების დაცვის საკითხში განსაკუთრებული ყურადღება გამოვიჩინოთ. განკითხვის დღეს, როდესაც მართალი და მტყუანი ნათლად განირჩევა, ჩვენი მომავალი მდგომარეობა იმაზე იქნება დამოკიდებული, თუ რამდენად სამართლიანი ვიყავით ამქვეყნად ცხოვრებისას. უსამართლოდ ვისაც მოვექცით მიტევება უნდა ვთხოვოთ. თუ არ გვაპატია, არც ღმერთი გვაპატიებს.

მოკლედ, ყოველი დღის ბოლოს, ყოველი მორწმუნე უნდა დაფიქრდეს, რა გააკეთა იმ დღეს, ხომ არ დაარღვია ვინმეს უფლებები და ზოგადად როგორ მოიქცა. უნდა გაიაზროს, სამართლიანობა მისი უმთავრესი მიმართულება უნდა იყოს.